

СХВАЛЕНО

Вченою радою КНЗ КОР
«Київський обласний інститут
післядипломної освіти
педагогічних кадрів»
(протокол від 26.05.2025 р. № 4)

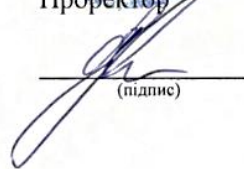
ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор КНЗ КОР «Київський
обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних кадрів»

Віра РОГОВА

Наказ від «11» липня 2025 р. № 218

ПОГОДЖЕНО
Проректор



Олена ЧАСНІКОВА

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
«ПРАКТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
ІЗ ЗАХИСТУ УКРАЇНИ ТА ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ»
для вчителів предмета «Захист України»,
керівників гуртків військово-патріотичного напрямку**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітня програма розроблена на основі Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти, які забезпечують викладання навчального предмета “Захист України”, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 16 серпня 2024 року № 1151 та у відповідності до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 29 серпня 2024 року № 1225 «Про затвердження професійного стандарту «Вчитель загальної середньої освіти».

Програма розроблена відповідно до сучасних викликів суспільства й освіти, зумовлена швидкими змінами в соціально-економічному, політичному житті країни, викликами глобалізації, цифровізації, поступовим переходом до децентралізації суспільства. Зміст програми, зокрема цілісний і системний добір модулів і тем, враховує особливості професійної діяльності вчителів курсу “Захист України”.

Освітня програма враховує основні положення Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», “Про основи національного спротиву”, Закону України “Про військовий обов'язок і військову службу”, Закону України “Про оборону України”, постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку організації та здійснення загальновійськової підготовки громадян України до національного спротиву” від 29 грудня 2021 р. № 1443, Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898, Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800, модельної навчальної програми курсу “Захист України” (інтегрований курс 10-11 клас) - наказ МОН від 08 серпня 2024 № 1116, інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність вчителя (викладача), та з урахуванням стратегії реформування галузі освіти в Україні, новітніх зарубіжних і вітчизняних наукових розробок, кращих практик у галузі освіти та професійного розвитку педагогів, відповідно до сучасних викликів суспільства й освіти.

Мета освітньої програми: професійний розвиток педагогічних працівників відповідно до державної політики в галузі освіти, удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей вчителів курсу “Захист України”.

Основні завдання програми:

- забезпечити розвиток загальних і професійних компетентностей вчителів курсу “Захист України”;
- поглибити і розширити знання з теорії і практики навчання, що забезпечує якісні зміни в організації освітнього процесу та створює передумови для інноваційних перетворень у сучасній освітній системі;
- активізувати розвиток значущих професійних якостей педагогів;
- актуалізувати та поглибити знання щодо сучасного стану воєнної справи, включаючи сучасні принципи військового управління та планування, військові технології, інформаційну війну тощо;
- поглибити і розширити теоретичні та практичні знання з фахових і психолого-педагогічних дисциплін.
- актуалізувати та поглибити знання щодо суспільно-державних (національних) цінностей України, особливостей формування оборонної свідомості та заходів, спрямованих утвердження української національної та громадянської ідентичності загалом.

Загальні очікувані результати охоплюють:

Знання і розуміння:

- усвідомлюють роль та значення сучасних систем військового управління і командування в контексті національної безпеки та оборони України;
- володіють базовими знаннями про структуру, завдання та функціонування Сил оборони України;

- розуміють принципи класифікації військових підрозділів, значення військових звань і знаків розрізнення;
- знають ключові особливості системи військового планування, стратегічного мислення та особливостей лідерства в бойових умовах;
- розуміють відмінності між радянською і натівською моделями військового управління.

Уміння:

- здатні адаптувати навчальний матеріал з урахуванням сучасних викликів у сфері безпеки і оборони;
- вміють застосовувати інноваційні підходи та моделювання ситуацій (зокрема формат “Wargame”) у процесі викладання курсу “Захист України”;
- здатні розвивати в учнів критичне мислення, командну взаємодію та лідерські якості через зміст курсу;
- ефективно інтегрують військову тематику в загальноосвітній контекст із дотриманням принципів компетентнісного підходу.

Ціннісні орієнтації та професійне ставлення:

- усвідомлюють відповідальність за формування оборонної свідомості молоді та розвиток громадянської ідентичності;
- визнають важливість дотримання державних стандартів у процесі викладання предмета “Захист України”;
- готові до безперервного професійного розвитку, відкриті до впровадження сучасних освітніх і військово-педагогічних практик;
- позитивно ставляться до інновацій в організації освітнього процесу, спрямованих на розвиток життєвих і патріотичних компетентностей учнів.

Розробники програми	Камінський Олександр Ігорович , методист навчально-методичного кабінету «Центр національно-патріотичного виховання» КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»		
Найменування програми	Програма підвищення кваліфікації «Практична спрямованість освітнього процесу із захисту України та військово-патріотичного виховання здобувачів освіти» для вчителів предмета «Захист України», керівників гуртків військово-патріотичного напрямку		
Мета програми	Професійний розвиток педагогічних працівників відповідно до державної політики в галузі освіти, удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей вчителів курсу «Захист України»		
Цільова аудиторія за спеціальністю або за посадою педагогічного працівника	учителі предмета «Захист України», керівники гуртків військово-патріотичного напрямку		
Зміст програми	№ з/п	Тема заняття	год.
	Модуль I.		
	1.1.	Ефективний рекрутинг до Сил Оборони	2
	1.2.	Громадянські ролі у системі національної безпеки України	2
	Модуль II.		
	2.1.	Аналіз складу та структури Сил оборони, їхні завдання та ролі в забезпечення оборони	2

	2.2.	Огляд і класифікація військових підрозділів, їх функції та організаційні особливості	2
	2.3.	Огляд військових знаків розрізнення та військових звань	2
	2.4.	Поняття та завдання військового управління та планування	2
		<i>Самостійна робота</i>	
	2.5.	Характеристики та навички військового лідерства	4
		<i>Самостійна робота</i>	
	2.6.	Різниця між радянською системою командування та прийняття рішень та системою командування та прийняття рішень у НАТО	4
	2.7.	Методи та стратегії командування в умовах військових дій	2
	2.8.	Відпрацювання в форматі “Wargame” навичок військового управління та планування	2
Модуль III.			
	3.1.	Тематична дискусія «Сучасне військове управління: від радянської моделі до стандартів НАТО»	2
Обсяг програми	1 кредит ЄКТС / 30 год (26 годин – аудиторні, 4 години – керована самостійна робота)		
Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться	<i>Професійні компетентності:</i> <i>A1 Мовно-комунікативна компетентність (A1.1, A1.2, A1.3, A1.4);</i> <i>A2 Предметно-методична компетентність (A2.1, A2.2, A2.3, A2.4, A2.5, A2.6, A2.7);</i> <i>A3 Інформаційно-цифрова компетентність (A3.1, A3.2, A3.3);</i> <i>B1 Психологічна компетентність (B1.1, B1.2, B1.3, B1.4);</i> <i>B2 Емоційно-етична компетентність (B2.1, B2.2, B2.3);</i> <i>B3 Компетентність педагогічного партнерства (B3.1, B3.2, B3.3);</i> <i>B1 Інклюзивна компетентність (B1.1, B1.2, B1.3);</i> <i>B2 Здоров'язбережувальна компетентність (B2.1, B2.2, B2.3, B2.4, B2.5);</i> <i>B3 Проєктувальна компетентність (B3.1);</i> <i>Г1 Прогностична компетентність (Г1.1, Г1.2);</i> <i>Г2 Організаційна компетентність (Г2.1, Г2.2);</i> <i>Г3 Оцінювально-аналітична компетентність (Г3.1, Г3.2, Г3.3);</i> <i>Д1 Інноваційна компетентність (Д1.1, Д1.2, Д1.3);</i> <i>Д2 Здатність до навчання впродовж життя (Д2.1, Д2.2);</i> <i>Д3 Рефлексивна компетентність (Д3.1)</i>		
Форма підвищення кваліфікації	Очна, дистанційна, очно-заочна, пролонгована		
Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації	Свідectво про підвищення кваліфікації		

Забезпечення розміщення освітньої програми на сайті	сайт: https://www.kristti.com.ua/
---	---

Модуль I.

1.1. Ефективний рекрутинг до Сил Оборони України.

Актуальні виклики й потреби Збройних Сил України у кадрах. Механізми та підходи до підвищення мотивації громадян до проходження військової служби. Інформаційні кампанії, патріотичне виховання, роль педагогів у формуванні позитивного образу військової служби.

1.2. Громадянські ролі у системі національної безпеки України.

Поняття “національна безпека” у сучасному розумінні. Місце та функції громадянського суспільства, добровольчих об’єднань, волонтерських структур. Законодавче підґрунтя національного спротиву. Взаємодія цивільного населення та Сил оборони. Формування оборонної свідомості.

Модуль II.

2.1. Аналіз складу та структури Сил Оборони України, їхні завдання та роль у забезпеченні оборони держави

Компоненти Сил оборони: Збройні Сили України, Національна гвардія, Сили територіальної оборони, прикордонна служба, Служба безпеки України. Основні функції та завдання в умовах війни. Інституційна структура та правові аспекти діяльності.

2.2. Огляд і класифікація військових підрозділів, їх функції та організаційні особливості.

Класифікація військових підрозділів. Функціональна структура бойових, логістичних, інженерних та спеціальних підрозділів. Принципи побудови військових формувань. Основи оперативного підпорядкування. Підходи до комплектування підрозділів.

2.3. Військові знаки розрізнення та військові звання.

Система звань та їх призначення у військовій ієрархії. Візуальна ідентифікація військовослужбовців. Порівняння системи звань у різних компонентах Сил оборони.

2.4. Основи військового управління та планування.

Ключові поняття: управління, командування, планування. Структура управлінських рішень на тактичному, оперативному та стратегічному рівнях. Особливості військового планування в умовах невизначеності. Принципи ухвалення рішень і підготовки бойових документів.

2.5. Самостійна робота: Характеристики та навички військового лідерства.

Лідерство як ключовий фактор ефективності підрозділу. Види лідерства. Комунікативні, моральні та інтелектуальні якості командира. Практичні ситуації та кейси для самостійного аналізу.

2.6. Різниця між радянською та натівською системами командування.

Ієрархічна модель проти децентралізованої системи НАТО. Принцип «Mission Command» і делегування повноважень. Вплив культури командування на гнучкість і адаптивність у бою. Аналітичне завдання: оцінка ефективності моделей в сучасному бою.

2.7. Методи та стратегії командування в умовах військових дій.

Традиційні та інноваційні підходи до командування. Стратегії ведення бою: маневрова, позиційна, гібридна. Використання цифрових технологій у прийнятті рішень. Психологічні аспекти командування під тиском.

2.8. Практичне заняття: Відпрацювання навичок військового управління та планування у форматі “Wargame”.

Формат «Wargame» як інструмент навчання. Моделювання тактичних ситуацій. Командна робота з планування операцій. Прийняття рішень у симульованому середовищі. Рефлексія і зворотний зв'язок.

Модуль III.

3.1. Тематична дискусія «Сучасне військове управління: від радянської моделі до стандартів НАТО»

1. У чому полягають ключові відмінності між радянською та натівською моделями військового управління? Як ці відмінності впливають на ефективність прийняття рішень у бойових умовах?
2. Які виклики виникають при спробі адаптації української військової системи до стандартів НАТО? Чи є опір змінам у підходах до командування?
3. Чи вважаєте ви за доцільне повну трансформацію системи управління за моделлю НАТО, чи потрібно зберегти певні елементи радянської традиції? Обґрунтуйте.
4. Які компетентності має розвивати вчитель курсу “Захист України”, щоб готувати учнів до розуміння сучасного військового управління?
5. Які приклади впровадження принципів “Mission Command” (командування через завдання) у Збройних Силах України вам відомі? Наскільки ці приклади є успішними?
6. Які формати навчання (симуляції, рольові ігри, wargame) найбільш ефективно сприяють розумінню сучасних принципів військового управління учнями?
7. Які цифрові інструменти або онлайн-ресурси ви використовуєте (чи могли б використати) для ілюстрації принципів сучасного військового управління в освітньому процесі?
8. Як зміни в системі командування та управління Збройними Силами України впливають на формування оборонної свідомості учнів і молоді загалом?

Питання для самостійного опрацювання

1. Які основні наслідки відсутності національної безпеки для держави?
2. Що таке етноцид і геноцид, і як вони проявлялись під час російської окупації на прикладі Бучі, Ірпеня та Маріуполя?
3. Чому Україна змогла вистояти в 2022 році?
4. Яка відповідальність громадян перед державою в питаннях національної безпеки?
5. Як персональна відповідальність кожного громадянина впливає на стан справ у державі?
6. Що таке Сили оборони України і які завдання вони виконують?
7. Яка структура військових підрозділів у Силах оборони України?
8. Які функції та організаційні особливості мають різні військові підрозділи?
9. Що таке військові знаки розрізнення та як вони використовуються у системі військового управління?
10. Які основні завдання військового управління та планування?
11. Як ухвалюються рішення в умовах бойових дій, і чим відрізняються ці процеси в системі НАТО і радянській системі?
12. Які особливості має військове лідерство в умовах бойових дій?
13. Яким чином військові навчаються адаптуватися до умов невизначеності та нестабільності?

Список використаних джерел

1. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
2. Войтенко К. В. Інформаційна безпека держави в умовах гібридної війни. – Харків: Право, 2020. – 312 с.
3. Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 14.09.2020 № 392/2020. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
4. «Про Стратегію воєнної безпеки України», затверджена Указом Президента України від 25.03.2021 № 121/2021 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>
5. Міністерство освіти і науки України. Модельна навчальна програма предмета «Захист України» для закладів середньої освіти. – Київ: МОН, 2023. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi>
6. Міністерство оборони України. Стандарти оцінювання військової підготовки. – Київ : МОУ, 2021. – 96 с.
7. Андрієнко В. П. Інтерактивні методи навчання в патріотичному вихованні. – Харків : Освіта, 2020. – 280 с.
8. Буряк П. Ю. Громадянське суспільство і національна безпека. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2019. – 278 с.
9. Вілсон А. Українська криза: що вона означає для Заходу. – Київ : Дух і Літера, 2015. – 312 с.
10. Горбулін В. П., Литвиненко О. В. Світова гібридна війна: український фронт. – Київ : НІСД, 2017. – 496 с.
11. Гриценко А. А. Національна безпека України: сучасний стан, проблеми та шляхи їх вирішення. – Київ : НІСД, 2021. – 320 с.
12. Жуков Д. О. Моделювання бойових операцій: методологічні підходи. – Київ : Видавництво НУОУ, 2020. – 260 с.
13. Кармазін Ю. А. Основи військового управління. – Київ : ВІТІ, 2022. – 280 с.
14. Колесник Т. А. Інноваційні технології у військовій освіті. – Київ: Видавництво НАУ, 2022. – 310 с.
15. Кучеренко А. І. Методи діагностування рівня знань і підготовки військовослужбовців. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2019. – 212 с.
16. Логвиненко О. В. Основи стратегії та оперативного мистецтва. – Харків : ХНУПС, 2018. – 320 с.
17. Папірова І. П. Аналіз ефективності освітніх програм у військовій підготовці. – Київ : Видавництво НАУ, 2022. – 250 с.
18. Шаповалов Г. М. Військове керівництво: сучасні виклики та перспективи розвитку. – Львів : АСВ, 2019. – 288 с.
19. Black J. War and Technology. – New York: Routledge, 2021. – 260 p.
20. Gray C. Modern Strategy. – Oxford: Oxford University Press, 2019. – 380 p.
21. NATO. Assessing Military Readiness: Theoretical and Practical Approaches. – Brussels: NATO Research Division, 2020. – 280 p.
22. NATO. The NATO Handbook. – Brussels: NATO Office of Information, 2021. – 450 p.
23. Strachan H. The Direction of War: Contemporary Strategy in Historical Perspective. – Cambridge: Cambridge University Press, 2017. – 340 p.
24. Sun Tzu. The Art of War. – Oxford: Oxford University Press, 2019. – 220 p.